

Sp.

60. Tillaga til þingsályktunar

[40. mál]

um efnaiðnaðarverksmiðju í Hveragerði.

Flm.: Sigurður Ó. Ólafsson, Ágúst Þorvaldsson.

Alþingi ályktar að beina því til ríkisstjórnarinnar að láta athuga skilyrði fyrir staðsetningu efnaiðnaðarverksmiðju í Hveragerði.

Greinargerð.

Tillaga þessi var flutt seint á síðasta þingi og var ekki tekin til afgreiðslu. Henni fylgdi þá svolátandi greinargerð:

Tillaga þessi er flutt að beiðni hreppsnefndarinnar í Hveragerðishreppi, og hefur flutningsmönnum borizt eftirfarandi greinargerð frá oddvita hreppsins:

„Næst vatnsorkunni er jarðhitinn stærsta auðlind Íslands. Enn er þessi auðlind ekki nýtt nema að litlu leyti. Með borunum og betri nýtingu hitans skapast möguleikar á mikilli eflingu íslensks atvinnulífs. Margir telja, að í framtíðinni verði iðnaður helzti atvinnuvegur landsmanna. Fólksfjölgun er mikil og vaxandi.

Árið 1955 fjölgaði landsmönnum um rúml. 3400, eða 21,7 af þús. Undanfarna áratugi hefur iðnaðurinn tekið við fólksfjölguninni. Verður þróunin og án efa sú í framtíðinni.

Vegna þess, hve landið er snautt af hráefnum, yrði fyrst og fremst um efnaiðnað að ræða. Þar yrði jarðhitinn stærsti orkugjafinn. Í hveravatni, gufu og hveraleir eru fjölmörg efni, sem orðið gætu undirstaða efnaiðnaðar. Í annan stað má benda á, að auðvelt er að vinna raforku úr gufunni, og skal um það efni vísað til fróðlegrar greinar eftir Gunnar Bøðvarsson verkfr., Um framleiðslu raforku á „Suðursvæðinu“ (Hveragerði). (Skýrsla um rannsóknir á jarðhita í Hengli, Hveragerði og nágrenni árin 1947—1949, síðari hl., bls. 254—259).

Sem flestum mun kunnugt, er Hveragerði eitt mesta jarðhitasvæði á Íslandi, og ekkert jarðhitasvæði er betur í sveit selt, — ef svo mætti að orði komast, — með tilliti til efnaiðnaðar, þar sem þorpið er í þéttbýlasta landbúnaðarhéraði landsins, um 46 km frá Reykjavík, og 22 km eru héðan til næstu hafnar, hinnar ört vaxandi verstöðvar í Þorlákshöfn.

Árin 1947—49 fóru fram á vegum jarðborunardeildar raforkumálastjórnar ríkisins viðtækar rannsóknir á jarðhita í Hveragerði og nágrenni. Skýrslur þær, sem starfsmenn jarðborunardeildar og rannsóknaráðs ríkisins hafa samið um þessar rannsóknir, veita mikinn fróðleik um jarðhitann á þessu svæði. Um iðnaðarmöguleika, sem jarðhitinn skapar, hafa þeir samið merkar skýrslur, Baldur Líndal B.S. og danski verkfræðingurinn Haldor Topsoe: „Hagnýting jarðhita í iðnaði“. Þar er fjallað um fjölmörg atriði, sem til greina kæmu við hagnýtingu jarðgufunnar í efnaiðnaði, t. d. alumíníumoxid-vinnslu, þaravinnslu og vinnslu á þungu vatni.

Sumarið 1953 dvöldust hér á landi um skeið þrjú efnafraeðingar frá Battellestofnuninni í Ohio, Bandaríkjunum, til þess að athuga og gefa álit sitt á því hverjir möguleikar væru fyrir því að nýta hverahita og vatnsafl landsins í enn ríkari mæli en hingað til hefur verið gert, einkum með tilliti til aukins efnaiðnaðar. Að lokinni heimsókn sinni skiluðu þeir skýrslu, þar sem þeir fjalla um niðurstöður af athugunum sínum og viðræðum við íslenska sérfræðinga.

Í skýrslunni segir m. a. á þessa leið: „Þörfin fyrir nýjan og aukinn iðnað á Íslandi til þess að veita auknum íbúafjölda atvinnu og greiða fyrir sívaxandi innflutningi, sem bætt lífskjör fólksins hafa för með sér, hlýtur að vera öllum ljós.

Sem betur fer, er legu landsins, veðurfari og dugnaði fólksins þann veg farið, að þetta hjálpast allt að til þess að gera mögulegar viðtækar tæknilegar framfarir jafnhliða umfangsmikilli útflutningsverzlun, sem byggist á framleiðslu nýrra vöruheg-

unda. Heitt hveravatn er önnur stærsta auðlind landsins, og áætla má, að hverir, sem dreifðir eru milli hér um bil 200 staða víðs vegar um landið, geti látið í té vatnsmagn, er nemur 112 000 l á mínútu. Vitað er um 10 gufusvæði á Íslandi, og hafa nokkur þeirra verið tekin til allnákvæmrar rannsóknar með nýtingu gufunnar í iðnaði fyrir augum. Ef gert er ráð fyrir, að gufuhverir þeir, sem hér um ræðir, séu svipaðrar tegundar og á Ítalíu, mun afl þeirra haldast óbreytt í margar tugþúsundir ára.“

Í skýrslunni eru talin upp helztu efni, sem fundizt hafa hér á landi og líkleg eru til þess að geta komið til greina sem hráefni, a. m. k. að nokkru leyti, við ýmiss konar efnaframleiðslu, t. d. þungt vatn, brennisteinn, klór og þari, og er tekið fram, að nýjar uppfinningar og framfarir á sviði efnaiðnaðar hafi skapað mikla möguleika til margvíslegrar framleiðslu úr þara.

Nú nýlega hefur Baldur Línadal verkfr. lokið við að semja ritgerð um þaravinnslu, og rannsóknaráð ríkisins gerir einmitt ráð fyrir, að slíkri verksmiðju verði valinn staður í Hveragerði, og á B. L. nú bréfaskipti við Battelle-stofnunina varðandi þaravinnslu hér á landi.

Rannsókn og hagnýting íslenzkra náttúruauðæfa hefur oft verið rædd á Alþingi hin síðari ár, og um þau mál hefur þingið gert merkar ályktanir. Snemma árs 1953 voru samþykktar á Alþingi tvær ályktanir um þetta efni. Í annarri ályktuninni var ríkisstj. falið að láta hraða sem mest rannsókn á því, hvernig jarðhiti yrði sem bezt hagnýttur, m. a. til orkuframleiðslu og iðnaðar, og að láta gera áætlanir um hagnýtingu jarðhitans á sem flestum stöðum á landinu og undirbúa löggjöf um hagnýtingu þessarar auðlindar. Tveimur árum síðar kaus Alþingi sjö manna milliþinganevnd til að gera tillögur um eflingu núverandi atvinnugreina til framleiðslu- og atvinnuaukningar og hagnýtingar náttúruauðæfa landsins, og á síðasta þingi var samþykkt að láta fara fram rækilega athugun á því, hverjir möguleikar eru hér á landi til hagnýtingar kjarnorku og geislavirkra efna í þágu atvinnuveganna.

Enn sem komið er hafa fáar tillögur komið fram um staðsetningu efnaiðnaðarverksmiðja. Því er það, að hér er þess farið á leit, að þegar til framkvæmda kemur, verði slíkum iðnaði valinn staður í Hveragerði. Þorpsbúar hafa þörf fyrir aukna atvinnu, og eins og áður segir, er þorpið á því svæði, að um ákjósanlegri stað er ekki að ræða. Því vænta Hvergerðingar þess, að undirbúningi (þar á meðal frekari borunum hér) og athugunum verði hraðað, svo sem frekast er unnt, og að þeim loknum verði framkvæmdir þegar hafnar hér í Hveragerði.“